

Mirveta Islamović

HASNIN IZMEĆAJ

Sumoran, olovan dan, zatvori me u kuću. Kažem sama sebi da moram izaći vani, ali uvučem glavu u svoja ramena i gluvarim u sobi. Šetnja ne dolazi u obzir kad je ovakvo vrijeme, jer prehlade se ređaju poput bijelog platna na štriku, kao da ističemo zastavu predaje pred prirodom. Četiri topla zida me umiruju, mogu da sanjarim uz knjigu, a valja i nešto pripremiti da se prezalogaji. Nešto sočno i ukusno, iz domaće kuhinje, pomislih. To mi razigra srce. Grah sam još sinoć pokiselila, samo ga treba prokuhati malo i ubaciti u ekspres-lonac zajedno sa suhim, ovčjim rebrima. Kad sam već uz šporet, onda mogu pripremiti još nešto. Aha! Poželio se moj sin Bikine maslenice. Zvaću ga na ručak. U ovoj bjelosvjetskoj hladnoći i sa djecom se rijetko vidamo. A majka, k'o majka, s ljubavlju želi da ispuni svaku želju svome djetetu. Ponosna sam što moje dijete, iako je rođeno ovdje, na sjeveru Evrope, poželi nešto takvo. Rado ću mu ispuniti želju. Samo da ugodim razlijevnicu, da liči na onu maminu maslenicu. A to nije lako. Voli on i grah sa suvim rebrima. Kaže da Jugo-hrana uzbuđi sva čula i obraduje stomak, pa i sutradan ne mora ništa da jede. Pretjeruje, da mi ugodu, jer drugo i ne spremam. Kome se ne sviđa, neka ide u restoran ili sam sprema što mu je volja.

Dan se otezao "ka teravija", što bi rekla moja mama. Sunce nikako da ugrije. Doći će, najavljuju za koji dan, svi ga željno iščekuju, al' meni danas i nije toliko bitno - grije me započeti ručak. Grah je kuvan, krčka se mijana i svojim mirisom uzbuđuje nozdrve. U rerni se već žute prvi katovi maslenice- razlijevnice, kako je govorila rahmetli mama.

Sve mi se čini da je ona imala neku magiju za spremanje jela. Zamutila bi u vruću vodu ono škuro, pšenično brašno i domaća jaja, i napravila smjesu koja se tanko razliva po tepsiji. Čim bi se tjestenina stvrdnula i dobila boju voska, ona bi vadila tepsiju i mazala vruću koricu grumičkom izmećaja, a opojni miris se širio po sobi kao prolječni lahor. Ponavljala je to sve dok iz činije ne bi iscijedila i posljednju kap pjegavog razliva. Sačekala bi da se slojevi maslenice malo utište u pekari i onako vrelu bi prstima kidala, da od slojeve pečene maslenice

na sredini tepsije pravi kupastu figuru. Onda bi sve to prelila vrućom smjesom od rastoplenog ovčijeg sira i kajmaka.

Pokušavam da je imitiram, ali tek ponekad osjetim slično zadovoljstvo. Na sudoperi su namirnice za završnicu Jugo-ručka. I tako, dok margarin miješam na određenoj temperaturi, da se umjereno i lijepo istopi, gubim se u mislima. Ne dešava mi se prvi put, dok kašikom lagano miješam jaku masnoću, da za mirisom odem tamo dolje u zavičaj. Vidim moju, rahmetli majku: uz šporet *smederevac* sprema isti ovakav ručak, samo što je miris njenog izmećaja bio bolji i ukusniji. Da, magija njenog ručka je u tome. Izmećaj!

Poslije ručka ću napisati priču o bihorskom izmećaju - zarekoh se sebi. Ponekad je dovoljna i najmanja sitnica da nas podstakne na sjećanja, a neko je zapisao da su "sjećanja jedini raj iz kojeg nas niko ne može protjerati". Godi mi ta konstatacija i rado se vraćam svome djetinjstvu. Onom bezbrižnom raju u kome smo imali sve drage osobe oko nas i organizovali tako uzbudljive igre od jednostavnih stvari i mašte. Rado smo dijelili krišku hljeba premazanu marmeladom i sve drugo što smo dobijali od naših majki. Zbrižno smo rasli pod budniom pažnjom roditelja, koji su davali sve od sebe da nam život učine ljepšim i spokojnim. Radovali smo se čak i slučajnim prolaznicima.

Ne sjećam se tačno kada je žena, zvala se Hasna, prvi put ušla u našu kuću. Može se reći - kuća pored puta - svi navrate, pa i ona. Mama je sreća na ulici i zaustavila da kupi domaću vareniku od nje. Od tada je ona redovno dolazila subotom i ponekad utorkom. Dešavalo se da nas zaobiđe, ako je presretnu druge žene iz naselja i kupe sve što je ponijela u varoš. Jagmile su se Haremke koja će prva Hasnu da vidi i, krijući od moje majke, odvede kod sebe na kahvu i da kupi od nje sve namirnice. Hasna je donosila boce varenike, sir, kajmak, izmećaj, ponekad grušavinu... i kokošija jaja u kojima se crvenilo žumance kao ruža. S jeseni bi stizala sa ceđerima punim šljiva, krušaka, jabuka, drenjina ... oraha... Svega je donosila.

- Moj rodo, svaki put kad dođeš u grad, prvo svrati kod mene. Ti si čista i uredna žena i zato ću samo kod tebe da kupujem. Što mi bude viška pomoći ću ti da prodaš u komšiluku - kazala je mama jednog dana uz kahvu našoj Hasni. Pomislila sam da će se naljutiti, no, ona se nasmiješila i zahavalila. Od tada sam je doživljavala kao dobru tetu

koja je znala u ranu zoru da ostavi pune cegere ispred naših vrata i tek sljedeći put uzme novac od moje majke. Često bi ostavila posebno izdvojenu vočku za mene ili smotuljak lješnika, teglicu pekmeza... Voljela me, a i ja sam znala satima da je čekam, da slučajno ne razmine i ode nekom drugom u komšiluku. Htjela sam da obradujem majku, jer se ljutila ako mora da rasteže kuglu izmećaja do Hasninog sljedećeg dolaska. Kao da je u svako jelo morala da stavi makar mrvicu izmećaja.

-Eno ti je teta Hasna! - zadirkivala su me djeca iz komšiluka, čim bi je ugledala kroz Hareme, a ja bih potrčala da je sretnem.

-Hajde, blagoš, sa mnom. Ima nešto i za tebe, samo da odmorim ruke - prošaputala bi zadihana od brzog hoda i žurbe prema našem dvorištu. Stalno je žurila da što prije isprazni svoje šarene cegere i korpe, da bi u ivangradskim prodavnicama kupila što joj treba za kuću.

- Hitam, sestro mila, nokosni smo! Deca su mi sitna, a moraju da čuvaju velku stoku, posatiraće se - govorila je zabrinuto mojoj mami.

- Ne brini, tvoja dobrota i čestitost će da ih štite - tješila je mama i pomagala joj da rasporedi sve što je donijela. Mislim da nikada nije stajala za pijačnom tezgom. Sve bi usput prodala. Hitala je da za dana stigne kući, na selo. Objasnila mi je da autobusom putuje do Petnjice, a ostatak puta pješke do svoje kuće.

Debeljuškasta, okretna, sa malo priče, brzo je osvajala poštovanje gradskih žena . Imala je u desnom oku crvenu mrlju koja se kao leptirić pojavljivala ispod trepavica kad joj pogled ode ulijevo. Zbog toga je Nune jednom pitao mamu: "Je li ti dolazila ona čakarasta?" Jednom, i nikad više, poslije reziluka kojim je zasut.

Imala je dugu pletenicu pokrivenu bijelom šamijom. Njeno lice, ogrubjelo od sunca i znoja, čvornovate ruke i seoska odjeća , nijesu joj bile sebet da ne bude rado viđen gost kod gradskih hanuma. Pri ulasku u kuću, prvo bi sazula opanke i skinula grubo pleteni džemper, koji je prekrivao od ramena do ispod pojasa. Kao neki oklop, činio je njeno tijelo mnogo grubljim i snažnijim nego što jeste. Tek kada bi se oslobodila grubog ogrtača, ukazao bi se drugi, finije pleten džemper sa ukrasnim šarama, skladno urađen prema dimijama, što je zajedno otkrivalo ženu koja začas može biti prava hanuma.

Divila sam se njenim energičnim pokretima, a još više blagosti koju je znala da ispolji u trnucima nježnosti prema meni. Posebno mi

se sviđao Hasnin govor, nalik na žubor potoka. Hitro i jasno odgovarala je gradskim ženama ne ostavljajući ni trunke prostora za dilemu da li je to tako ili nije. "Ako si muftačna, mogu da ti poklonim, a ispod cijene ne dam, da me nimet ne oguba", govorila je čaršijskim miletkama, odmah krećući dalje. Nije dozvoljavala da joj iko natruni ponos i sve što je iz kuće donosila sa ogromnim trudom da stigne do naše mahale. I danas se čudim kako je mogla onoliki prtljag da nosi od Rudeša do Harema.

- Sve drugo nekako, ama izmećaj ka' Hasna niko ne pravi - govorila je moja mama komšinicama dok bi čakulale uz kahvu - Ona ne vara, ne skida kajmak sa mliijeka. Zato joj je izmećaj onako bjeličast i čist, a kada se istopi nema nikakvih grumuljica u tavi.

Mojoj radoznalosti nije bilo kraja. Pokušavala sam da odgonetnem zašto je izmećaj toliko važan? Kako se pravi? Hasna je pričala:

- Prvo pomuzem krave, procijedim jomužu i stavim na šporet da se prokuha. Onako vreću vareniku prelijem u karlice, to su posude od drveta, kao male lađe. Varenika se postepeno hladi i na površinu se uhavati korica od kajmaka. Sjutradan taj kajmak pokupim drvenom kašikom i sa malo varenike naspem u stap. Stap je kao drvena kaca, samo uska, uska i visoka, meni malo više od pojasa. U stapu ima drška sa drvenim tučkom koji ide prema dnu stapa. Kad se napuni više od polovine stapa, za dan ili dva, onda mogu da metem. Prihvatim se jednom rukom za stap, a drugom za onu dršku i udaram, udaram kao da tučem vareniku i kajmak. Udaram, udaram, ali pažljivo, da ne prska okolo dok se ne počnu izdvajati masne pahuljice od kojih na kraju pravim grudvu izmećaja. Jesi li razumjela?

- Jesam, a što je toliko važan izmećaj?

- Zato što je u njemu sve najljepše iz trava koje pasu naše krave, a ima i malo moje duše u njemu, kazala bi sa osmijehom, milujući me po kosi.

*

- Ummm... Mami kako lijepo miriše tvoja kuća - trznu me poznati glas.

- Hvala, sine, valjda će i maslenica ličiti na onu sa Hasninim izmećajem...